

Универзитет у Београду, Филозофски факултет –
Одељење за историју уметности, Београд

DOI 10.5937/kultura1754215P

УДК 7.021.3:711.4

72.021.3(497.11)

оригиналан научни рад

МАКЕТА КАО ЈАВНИ ПРОСТОР

Сажетак: *У раду се полази од улоге макете (франц. maquette) у студијама визуелне културе, а која се манифестује у два вида: као етапа у реализацији вајарских и архитектонских задатака, те као елемент музејске документације и изложбених поставки. Умањена верзија служи испитивању развоја стваралачке идеје, те као представа постојеће, реалне, тродимензионалне структуре. Поред тога што је сразмерно умањена, макета је често и формално, у смислу употребе детаља, сведена. Ипак сва ова умањења (сразмерска и обликовна), заправо отварају простор једном другом елементу – имагинацији. Макета је визуелни стимуланс на основу кога се помоћу имагинације (појединца или јавности) довршава замисао о ономе што макета представља. Сместена у јавни простор, макета постаје његов део, задржавајући свој имагинативни потенцијал. Другим речима, макета у јавни простор уноси имагинативни садржај и тако постојећи јавни простор проширује. У том су смислу веома специфичне управо макете које најављују изградњу јавних простора. Намењена јавности, а најављујући јавни простор, ова врста макета индукује нешто што би се могло назвати јавна имагинација. Под јавном имагинацијом овде подразумевамо обликовање јавног мњења помоћу имагинативних стимуланса (пре свега визуелних). Полазећи од наведених ставова у овом раду анализираће се макета пројекта Београд на води управо као генератор јавне имагинације. То значи да ће ова макета бити сагледавана не као најаву будућег јавног простора, већ као предметна реалност у јавном простору у коме је изложена, те као елемент у грађењу проширеног јавног простора заснованог на имагинацији. Другим речима, то значи да се макета Београда на води не посматра као знак који представља нешто друго (будући изглед савског приобаља), већ као визуелна структура која гради сопствени јавни простор.*

Кључне речи: *макета, визуелна култура, изложбе, јавни простор, јавна имагинација, Београд на води*

Увод или Заводљивост макете

У студијама визуелне културе улога макете (*maquette*, умањени модел) најчешће је истраживана у два случаја: као етапа у реализацији вајарских и архитектонских задатака, те као елемент музејске документације и изложбених поставки. У том смислу, идеја формирања и улоге модела може се пратити од Платонових филозофских концепата до савремених обликовних решења реализованих помоћу дизајнерских алатки заснованих на рачунарској технологији.¹ Захваљујући надахнутости концепта и вештини изведбе, макете су могле постати готово саморепрезентативни и самостално препознатљиви елементи визуелне културе (слика 1). Ипак, без обзира на старину и технологију, за све преображаје макета кроз време, рекло би се да још увек важи готово видовити савет проницљивог духа Леона Батисте Албертија (Leon Battista Alberti): „Осећам потребу да посебно истакнем следеће: приказивање обојених и допадљивих модела, заводљивих попут слике, указује не на намеру архитекте да прикаже реално стање, већ на његову сујету, а у настојању да привуче и заведе око посматрача, те да скрене пажњу са правилног испитивања делова које треба размотрити на дивљење према себи. Боље је када модели нису прецизно довршени, рафинирани и детаљно уређени, већ када су једноставни и сведени, тако да приказују надахнутост онога који је зачео идеју, а не вештину онога ко је изradio модел.”² Ето употребљивог искуства, старог више од пет и по векова (слика 2).

Њега препознајемо и у свету музеја (слика 3). Тако је поводом изложбе *Модел и макета*, постављене давне 1975. године у Народном музеју у Ваљевоу, Ђорђе Тешић, музејски саветник, сажео тада актуелно музеографско схватање модела и макете: „Модел је умањени објекат (предмет) који у свим елементима у највећој мери подржава оригинал. У

1 Za sadržajan pregled ovog razvoja videti: Smith, A. (2004) *Architectural Model as Machine: A New View of Models from Antiquity to the Present Day*, Oxford: Oxford Architectural Press.

2 „There is a particularly relevant consideration that I feel should be mentioned here: the presentation of models that have been colored and lewdly dressed with the allurements of painting is the mark of no architect intent on conveying the facts; rather it is that of a conceited one, striving to attract and seduce the eye of the beholder, and to divert his attention from a proper examination of the parts to be considered, toward admiration of himself. Better then that models are not accurately finished, refined, and highly decorated, but plain and simple, so that they demonstrate the ingenuity of him who conceived the idea, and not the skill of the one who fabricated the model.“ - Alberti, L. B. (1988) *On the Art of Building in Ten Books, (1450)*, Cambridge: The MIT Press, p. 34.

максималној могућој мери он одражава документарност како у (умањеним димензијама), тако и у материјалу, општој фабури и у свим визуелним приступима. Макета је умањен објекат (предмет) који или нема трајну документарну вредност или је има само онолико колико јој реконструкција дозвољава.³ Потом, у истом тексту, аутор као да понавља Албертијев савет: „Свакако да није пожељно ни излагање предимензионираних модела или макета у скученом простору, као ни њихово стављање у застакљене витрине. Овим начином не само што посетилац губи непосредан контакт са предметом чији је оригинал предодређен да је у слободном простору (што посетилац свакако зна), већ се сугестивно намеће импресија о првокатегорном или уникатном материјалу, што модел или макета свакако нису.”⁴ Имајући ова два увида на уму, резимирајмо основна полазишта у вези са употребом макете/модела.

Слика 1 Владимир Татљин, Споменик Трећој интернационали, 1919-1920. година, дрво, метал, висина 6м;
Извор: Третјаковска галерија, Москва

Макета или модел као умањене верзије објекта кога представљају служе испитивању развоја стваралачке идеје, те, у другом случају, као представа постојеће, реалне, тродимензионалне структуре. Поред тога што је сразмерно умањена, макета је често и формално, у смислу употребе детаља, сведена (као што Алберти саветује). Ипак сва ова умањења (сразмерска и обликовна), заправо отварају простор једном другом елементу – имагинацији. Другим речима, макета је визуелни стимуланс на основу кога се помоћу имагинације

3 Тешић, Ђ. (1976) Модел и макета као изложбени експонат, *Гласник Етнографског музеја у Београду* бр. 39-40, Београд: Етнографски музеј, стр. 289.

4 Исто, стр. 291.

(појединца или јавности) довршава замисао о ономе што макета представља.

Слика 2. Доменико Пасињано, Микеланђело представља модел цркве Светог Петра папи Пију IV, 1618-1619, уље на платну, 236x141цм, (Извор: Каза Буанароти, Фиренца)

Макета у јавном простору

Смештена у јавни простор, макета постаје његов део, задржавајући свој имагинативни потенцијал. Другим речима, макета у јавни простор уноси имагинативни садржај и тако постојећи јавни простор проширује. Намењена јавности, ова врста макета индукује нешто што би се могло назвати „јавном имагинацијом”.⁵ Под јавном имагинацијом овде подразумевамо обликовање јавног мњења помоћу имагинативних стимуланса (пре свега визуелних). Захваљујући савременим аудио-визуелним технологијама ови стимуланси су веома присутни у јавном простору и директно утичу на његову артикулацију. Наравно, није реч о феноменима карактеристичним само за 21. век. Символичне 1984. године, Пол Вирилио (Paul Virilio) је приметио да „ако се архитектура некада прилагођавала према геологији, према тектоници природног рељефа, са пирамидама, кулама и другим неоготским триковима, данас се прилагођава софистицираним технологијама чији нас вртоглав успех тера са земаљског хоризонта”.⁶ Поново, слично тумачење налазимо и у свету музеја (кога овде користимо као неку врсту „контролне реалности”): „У случају када се говори о осавремењавању, о иновацијама у музеолошком раду, како са аспеката педагошког програма

5 Свакако, извори оваквог становишта налазе се у: Habermas, J. (2012) *Javno mnjenje: istraživanje u oblasti jedne kategorije građanskog društva*, Novi Sad: Mediterran Publishing.

6 Virilio, P. (2011) *Kritički prostor*, Beograd: Gradac, str. 19.

тако и са аспекта ентеријерног деловања, обично, чак често, помињемо примену аудио-визуелних средстава. Под тим подразумевамо примену многих техничких достигнућа, које на различите начине и у различитим облицима користимо да бисмо поставку оживотворили и посетиоцу је учинили ближом, пријемчивијом и очигледнијом.”⁷ Будући да су нам данас, у другој деценији 21. века, цепови пуни аудио-визуелних алатки које су до пре неколико деценија била предмет научно-фанатстичних надања, ово „оживотворење” жељених садржаја никада није било доступније.

Слика 3. Модел врта, 1981–1975 пре н. е., Египат, Теба, дрво, бојени бакар, 84,4 x 42,5 x 39,5 цм, (Извор: Метрополитен музеј, Њујорк)

Како функционишу принципи „оживотворења“ жељене стварности кроз процесе моделовања? Жан-Мари Шефер (Jean-Marie Schaeffer), истраживач француског Националног центра за научна истраживања и предавач на Школи за напредне студије у друштвеним наукама у домену естетике и филозофије уметности, у својој студији *Зашто фикција?* о томе каже: „Миметички модел је модел који, кроз однос сличности, успоставља однос хомологије – који одговара његовом когнитивном циљу. На пример, архитекти или поморски инжењери често конструишу макете својих пројеката да би их подвргли пробним тестовима”⁸. Полазећи ових прагматичних разлога, те од става да симулација није илузија већ когнитивни модел који репродукује потребна структурална својства и принципе остваривања ентитета, Шефер наставља: „Симулацијом се можемо служити, не само да би конструисали моделе постојећих ентитета у циљу

7 Тешић, нав. дело, стр. 287. За развијено тумачење преображаја музејске стварности у зависности од савремене аудио-визуелне комуникације види: Šola, T. (2011) *Prema totalnom muzeju*, Beograd: CMiH.

8 Šefer, Ž. (2001) *Zašto fikcija?*, Novi Sad: Svetovi, str. 77.

бољег овладавања тим ентитетима, већ и да би, захваљујући комбинацији мимема проистеклих из различитих контекста, створили представе објеката који су чисто виртуални, у смислу да пре њих ниједан оригинал није постојао⁹. Тако долазимо до суштинске инверзије: „Ова проспективна примена симулација објеката који нису постојали пре моделизације, укључује обртање односа између модела и стварности који управља когнитивном симулацијом постојећих ентитета: док у канонској когнитивној симулацији виртуелно представља стварност, у ономе што би се могло назвати пројективном симулацијом, као што је то запазио Клод Кадоз, *стварност представља фиктивно, с обзиром да присуствујемо обртању узрочног односа између актуалности и виртуалности* (курзив М. П.).¹⁰

Полазећи од наведеног закључка (да „стварност представља фиктивно”, с обзиром на обртање узрочног односа између актуалности и виртуалности), вратимо се сада питању макете у јавном простору. Рекли смо да смештена у јавни простор, макета постаје његов део, задржавајући свој имагинативни потенцијал, те да макета у јавни простор уноси имагинативни садржај и тако постојећи јавни простор проширује. У том су смислу веома специфичне управо макете које најављују изградњу јавних простора. Њихова специфичност је у следећем: *јавни простор који макета представља не постоји у реалности; сама макета – иако у основи имагинативни садржај – јесте једина реалност тог јавног простора*. То је и основна претпоставка овог текста.

Стога ће се, а полазећи од наведених ставова, у овом раду анализирати макета пројекта „Београд на води” управо као генератор „јавне имагинације”. То значи да ће ова макета бити сагледавана не као најаву будућег јавног простора, већ као предметна реалност у јавном простору у коме је изложена, те као елемент у грађењу проширеног јавног простора заснованог на имагинацији. То значи да се макета „Београда на води” не посматра као знак који представља нешто друго (будући изглед савског приобаља), већ као визуелна структура која гради сопствени јавни простор.

Макета пројекта Београд на води

Пројекат „Београд на води” последња је инкарнација деценијске жеље за уређењем такозваног Савског амфитеатра.¹¹

9 Исто, стр. 78.

10 Исто, стр. 79.

11 Упоредити: Perović, M. (1985) *Iskustva prošlosti: studija rekonstrukcije centra Novog Beograda i Savskog amfiteatra*, Beograd: Zavod za planiranje

Јула 2014. године у за ту прилику адаптираној згради Београдске задруге у Карђорђевој улици (која је преиначена у *Belgrade Waterfront* галерију), представљена је макета пројекта, који се до тада могао наслутити тек кроз неколико ликовних прилога који су се појављивали у медијским извештајима (слика 4). Том је приликом актуелни градоначелник Београда, Сениша Мали, истакао да је разлог представљање макете то што ће од тог тренутка сваки грађанин Београда и Србије моћи у згради Београдске задруге да види макету тог пројекта и да се упозна са детаљима изградње, те да је: „Ово први видљиви резултат нашег заједничког рада са *Игл хилсом* из Уједињених Арапских Емирата и први корак на почетку реализације пројекта Београда на води, који очекујемо почетком наредне године”. Премијер Републике Србије, Александар Вучић, који је уз већинског инвеститора пројекта из Уједињених Арапских Емирата Мухамед ел Абара, открио макету, приметио је (како су пренели медији) да: „Ова зграда није само макета, погледајте околину, *то изгледа као музејски експонат* (курзив М. П.). Изглед Карђорђевог улице промењен је овом зградом, а наш план је да променимо овај део града и лице Србије које треба да изгледа лепо и чисто као ова зграда”.¹² Тако је представљањем макете пројекта, а у згради која је требало да симболише модел обнове запуштеног дела града, започета званична презентација пројекта широј јавности.

Слика 4 Откривање макете Београда на води;
Извор: BIZLife, 27/06/2014, <http://www.bizlife.rs/biznis/poslovne-vesti/70509-predstavljen-master-plan-za-bg-na-vodi-vucic-ovo-nije-samo-maketa/>)

razvoja grada Beograda.

12 Prema: R. B. (27. 06. 2014) Otkrivena maketa. Ovo je Beograd na vodi, *Blic*, online izdanje: <http://www.blic.rs/vesti/beograd/otkrivena-maketa-ovo-je-beograd-na-vodi/hc5ny4k> (posećeno 15. 6. 2015)

И заиста, интересовање грађана за пројекат/макету било је велико.¹³ Наравно, ако је макета постала доступна оном за кога осим синтагме „обичан грађанин” немамо бољи назив, ексклузивност (дакле, нарочита „искључивост”, „недоступност”) пројекта постала је још директнија кроз изложбене етеријере у згради Београдске задруге. Промотери пројекта описују га, између осталог, на следећи начин: „Као модеран и технолошки напредан ’град унутар града’, *Belgrade Waterfront* ће садржати врхунске стамбене просторе и канцеларије, тржни центар са најпознатијим светским брэндовима, хотели високе и средње категорије, образовне установе, модерне здравствене службе и низ атрактивних забавних садржаја.”¹⁴ Обичан грађанин у „Београду на води” моћи ће да буде пролазник, бициклиста, шетач, у најбољем случају *потрошач* у најављеном шопинг центру, али веома тешко власник и корисник некретнина. Ипак, утисак је да су „обични грађани” они чија лица одају узбуђење и можда наду у бољу будућност док су окупљени око монументалне макете „Београда на води” (слика 5). Другим речима, ако је сам „Београд на води”, то јест његов стамбени и пословни простор, намењен оној класи која себи може да приушти скупе квадрате, нашем „обичном грађанину” намењена је – макета.

Слика 5 Грађанин и његова макета (Извор: BIZLife, 15/09/2014, „Zahuktava’ se Beograd na vodi: Još jedan izložbeni prostor”; <http://www.bizlife.rs/biznis/poslovne-vesti/72409-zahuktava-se-beograd-na-vodi-jos-jedan-izlozbeni-prostor/>)

13 Треба напоменути да је ово *прва* међу представљеним макетама пројекта. Измењене макете представљене су у Кану (2015. године, на Сајму некретнина) и у Лондону, а напоменимо да је ону која је јула 2016. године била изложена у лондонској робној кући *Херодс*, по медијским наводима видело 200.000 посетилаца („Београд на води” представљен у Лондону!, *Тањуг*, 23. 09. 2016)

14 Према: „Џинјенице о пројекту”, <https://www.belgradewaterfront.com/rs/ve-sti/cinjenice-o-projektu/> (15. mart 2015)

Макета града и оживотворење Живорада

Није дуго требало, па да се у домену јавног простора који сада уобичајено називамо „друштвеним мрежама” препозна природа изворне макете пројекта „Београда на води”. Тако сатирични портал *Njuz.net*, специјализован за „вести у огледалу”, нуди туристичку туру по макети коју сасвим оправдано идентификује као *реални* домен, а не као најаву будућег простора: „Макета Београда на води, лоцирана у згради Гео-завода, крије невероватна, скоро нестварна места која плене својом лепотом. Раштркана по целој макети, ова места би свако, ко то може, требало да посети”.¹⁵ Но, за нашу тему, нарочито је вредан помена још један прилог са друштвених мрежа.

Средином марта 2015. године на *ЈоуТубе* каналу са корисничким именом *dragantrifunovic*, појавио се инсерт домаћег црно-белог филма у трајању од три минута, са насловом који је дао корисник – „Београд на води?”¹⁶ Реч је о филму *Quo vadis, Живораде*, комедији снимљеној 1968. године, у режији Мила Ђукановића, а по сценарију Бранимира Торија Јанковића. Укратко садржај филма гласи: „Дебела добричина Живорад би до краја живота мирно и задовољно живео на периферији и маштао о сликарском моделу Дени, да једног дана није погурао кола свог ујака који је важна и утицајна личност. Уз ујаков благослов, предузимљиви и амбициозни Живорад почиње свој нови животни пут, заузимајући важна места полицијског инспектора, директора истраживачког института, пословног човека и постижући свуда неуспехе. Пошто је успео да ‘среди’ полицију, науку и привреду, његови прохтеви поткрепљени утицајем његове сада већ супруге Дени, постају све незајажљивији, а поступци све апсурднији. И његова жеља да се на крају крунише, најбоље говори о његовој потпуној срећи и потпуној лудости.”¹⁷ Епизода која се нашла под насловом *Београд на води?*, управо приказује један од последњих „апсурдних поступака”.

На врху вишеспратнице, с које се пружа панорамски поглед на град у подножју, Живорад окружен сарадницима и

15 Anonim, 39 mesta na maketi Beograda na vodi koje morate da posetite pre nego što umrete, Njuz Net, 17/09/2014, <http://www.njuz.net/39-mesta-na-maketi-beograda-na-vodi-koje-morate-da-posetite-pre-nego-sto-umrete/> (posećeno 20.09.2015).

16 https://www.youtube.com/watch?v=_lqbJY-3jvE (posećeno 1. 6. 2015). Захваљујем се колегиници Александри Илијевски, која ме је упутила на овај прилог.

17 Кратак садржај филма преузет са: <http://www.rts.rs/page/tv/ci/story/17/PTC+1/17443236/Quo+vadis+Живораде.html> (posećeno 1. 6. 2015.)

публиком представља (пошто је „средно полицију, науку и привреду“) макету новог града који ће наћи на простору старог. Лакомисленост у планирању коју демонстрира Живорад подједнако је и асполутна и апсурдна. Он беспошtedно жонглира зградама и саобраћајним објектима, распоређује без реда и планира без плана, вођен тек сопственим хтењем и моћи. У филму је то, свакако, комично.

Но, уместо питања „Куда идеш, Живораде?“, из наслова филма поставимо можда пре питање „Ко је Живорад?“. Одговор се, можда, крије у једном занимљивом детаљу. Наиме, као сарадник на сценарију за овај филм, ангажован је тада још увек мало познати књижевник, а данас готово култни писац Борислав Пекић. Неку деценију касније у Пекићевим *Писмима из туђине*, насталим у Лондону, у туђини, појавиће се поново Живорад, носећи са собом исте „личне карактеристике“, и то као пишчев имагинарни саговорник из „завичаја“. Можда није реч о истом Живораду, у *Писмима* нема позивања на филм, али биће да ипак има сличности. Ко је дакле тај, Пекићев, Живорад? Ево Пекићевих одговора који се провлаче кроз читав ток *Писама*: то је „узор-сународник“, „полуострвски узорак расе“¹⁸, „вечни реформатор људске мисли“ „стално у некаквом сомнабулном трансу“.¹⁹ Коначно, не значи ли то да је Живорад заправо онај наш „обични грађанин“, који је код Пекића, ето, добио и име?

У назначеној епизоди филма, постоји један нарочито симптоматичан део. Незадовољан њиховим понашањем, Живорад прво грубо налаже двојици својих сарадника-полтрона да напусте простор где се представља макета. Потом их ипак зауставља, а да би – народски добродушно, онако како домаћин са трепезе узима делове погаче – узео делове макете и поклонио им. Свој гест прати коментаром: „Ја сам хуман човек“. Отерани и награђени сарадници одлазе, а Живорад осталима поручује: „А сад да се бацимо на посао!“ *Хуман, праведан, радан*, можда би то требало додати на списак епитета које је Пекић наменио Живораду. И пре свега – *наш*. И пошто је *наш*, он може да управља и *нашим* јавним добром. Јер Пекићев Живорад јесте онај „самоуправни“ човек из доба социјализма. Није битно како (будимо наивни), али он се успео до нове позиције и, иако самоуправан, више не управља само собом. Заправо, и Пекићев Живорад јесте

¹⁸ Балкански, у односу на острвски/енглески - нап. М. П.

¹⁹ Пекић, В. (2015) *Писма из туђине*, Београд: Laguna. *Писма* су изворно текстови које је Пекић читао средином седамдесетих година 20. века, у оквиру *Би-Би-Сијевог* радио програма на српском језику, а кроз које истражује односе тадашње југословенске и британске, тј. западњачке, слике света.

својеврсна „макета”, макета човека у југословенском социјализму. Шта се десило након што је реалности те макете нестало? Можда је довољно да се сетимо да је одговор на питање *Quo vadis, Domine?*, гласио: *Romam eo iterum crucifigi.*

Закључак или После макете

Ако смо већ у овом раду музејску реалност користили као неку врсту контролне реалности – ма како то парадоксално било – сетимо се и да музеј сам по себи није ништа друго до „знак који садржи друге знакове”.²⁰ У том „музеалном“ огледању значења, коришћење макете „Београда на води“ имало је своју функцију у јавном простору.²¹ Након изворне макете нужно су уследиле и нове макете и извођачки планови. Крајем септембра 2015. године започети су радови на извођењу пројекта „Београда на води”, чија је изградња сада планирана током чак три деценије по различитим фазама. Први изграђени објекти, чије се довршење очекује до 2019. године, биће две стамбене куле, шопинг мол, хотел и кула „Београд”. Нови нацрти (као и нове макете), али и први објекти који су почели да се појављују из темеља јасно показују значајна одступања од оног што је представљено на изворној макети.²² То још једном подвлачи тезу да, када је реч о макети из 2014. године, заправо никада и није било речи о референтном извођачком моделу, већ о шареноликој промотивној активности (слика 6). Но, ако самодовољност реалности макете иде у прошлост, шта нас чека у будућности јавног простора „Београда на води”?

Слика 6 Дуга рука јавне имагинације: Београд на Нишави (Извор: S. J, Lj. S. , „Nišlije ne žele da 'slave Beograd'”, *Južne vesti*, 30. 06. 2014)

20 Glusberg, J. (1983) „Hladni” i „vrući” muzeji, *Muzeologija* 23, Zagreb: MDC, str. 27.

21 Сетимо се да смо паралелу са музејским простором позајмили, видети напомену бр. 12.

22 <https://www.belgradewaterfront.com/rs/vesti/> (посећено 01. 09. 2016)

Да ли ћемо сви добити свој део, то јест комад макете, као код узор-Живорада? Будућност је незахвално предвиђати мада се са њом мало шта друго може радити, осим што је можемо прокоцкати. Како год да је замишљамо, сигурно је да ће нас она демантовати. Завршимо стога са једним Пекићевим језгровитим запажањем у којем опет срећемо Живорада, нашег „узор-сународника”, а које сведочи о чудноватој природи наше јавности и њеног односа према заједничком животном простору. То је запажање можда неронски-претерано, али се чини да је у нашем случају тиме само подвучена његова суштина. Оно гласи: „Живорад и ја можемо запалити целу шуму да на њој испечемо кокошку”.

ЛИТЕРАТУРА:

- Alberti, L. B. (1988) *On the Art of Building in Ten Books* (1450), Cambridge: The MIT Press.
- Virilio, P. (2011) *Kritički prostor*, Beograd: Gradac.
- Glusberg, J. (1983) „Hladni” i „vrući” muzeji, *Muzeologija* 23, Zagreb: MDC, str. 9-78.
- Pekić, B. (2015) *Pisma iz tuđine*, Beograd: Laguna.
- Perović, M. (1985) *Iskustva prošlosti: studija rekonstrukcije centra Novog Beograda i Savskog amfiteatra*, Beograd: Zavod za planiranje razvoja grada Beograda.
- Smith, A. (2004) *Architectural Model as Machine: A New View of Models from Antiquity to the Present Day*, Oxford: Oxford Architectural Press
- Тешић, Ђ. (1976) Модел и макета као изложбени експонат, *Гласник Етнографског музеја у Београду* бр. 39-40, Београд: Етнографски музеј, стр. 287-293.
- Habermas, J. (2012) *Javno mnjenje: istraživanje u oblasti jedne kategorije građanskog društva*, Novi Sad: *Mediterran Publishing*.
- Šefer, Ž. (2001) *Zašto fikcija?*, Novi Sad: Svetovi.
- Šola, T. (2011) *Prema totalnom muzeju*, Beograd: CMiH.

Milan Popadić
University of Belgrade, Faculty of Philosophy –
Department of Art History, Belgrade

A SCALE MODEL AS A PUBLIC SPACE

Abstract

In visual culture studies, a scale model (franc. Maquette) is usually considered in two cases: as a phase in the realization of sculptural and architectural tasks or as an element of museum documentation and exhibitions. A scale model serves as a test for the development of creative ideas, while in the second case, it serves to present an existing, real, three-dimensional structure. In addition to being proportionately reduced, a model is often formally condensed, in terms of the use of details. Yet, all these losses (in scale and design) actually open up the space to another element – imagination. A model offers a visual stimulus, which by means of imagination (individual or public) completes the notion of a signified object. Located in a public space, a model becomes its part, keeping its imaginative potential. In other words, a model in a public space brings imaginative content and thus expands the existing public space. In this sense, a very specific model is a model which announces the construction of a public space: the public space represented by a scale model does not exist in reality; a model itself - though its imaginative content – is the only reality of this public space. To the public, by announcing a public space, this kind of scale model induces something that might be called “public imagination”. In this case, public imagination is seen as a process of constructing public opinion by using imaginative stimulants (primarily visual). Starting from these assumptions, this paper will analyse the scale model of the project “Belgrade Waterfront” as a generator of public imagination. This means that the “Belgrade Waterfront” scale model will not be viewed simply as an announcement for the public space, but as an original reality in a public space in which it is exhibited, and as an element in the construction of the expanded public space based on imagination. In other words, this means that the “Belgrade Waterfront” scale model is not examined as a sign that represents something else (future look of the river Sava waterfront), but as a visual structure that builds its own public space.

Key words: *scale model, visual culture, exhibitions, public space, public imagination, Belgrade Waterfront*